

SEMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația :
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

DIRECTORI :
A. VLAHUȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENTUL :
10 Lei pe an

POEZII ÎNEDITE

de M. EMINESCU

CINE EȘTI ?

Nici luna plutitoare, nici stelele din ceriū
N'or să pătrunză 'n umbra trecutelor dureri,
N'or să pătrunz' amorul pierdutei tinereți,
Măcar să am de-acuma o sută de vieți; —
Căci sufletu-mi de-atuncea e-atit de 'ntunecat...
— Doar ochii tăi de înger în visul meu străbat.

Ca toamna cea tirzie e viața mea, și cad
Iluzii ca și frunze pe undele din vad,
Și nici o bucurie în cale-mi nu culeg,
Nimic de care 'n lume iubirea să mi-o leg; —
Pustiul și uritul de-apururi mă cuprind...
— Doar brațele-ți de marmur în visul meu se 'ntind!

Precum corăbiile negre se leagănă de vînt,
Cu pinzele-atirnite, departe de pămînt,
Cum între cer și mare trec paserile stol,
Trec ale mele gînduri pe-al sufletului gol
Și 'ntind ale lor aripi spre negre depărtări...
— Tu ești în visu-mi negru luceafărul pe mări!

Nota. Această poezie, ca și cele publicate în numerele precedente ale *Semănătorului*, fac parte dintr'o colecțiune de *Poezii postume* ale lui Eminescu, cari vor apărea în curînd în editura Institutului de arte grafice «Minerva».

BOLNAVIÎ

Sînt nenorociți, cari, fără să aibă cea mai mică chiamare artistică, încep așa netam-nesam, să se creadă talente mari, genii chiar, și — cu o seriozitate vrednică de compătimire — își iaă aerele și măsurile în consecință, ca acele femei sterpe cari, muncite de dorul maternității, mereu se cred însărcinate, își simt talia din ce în ce mai groasă, și la urmă-și fac singure păpuși pe cari le 'nfașă, le leagănă, le îngrijesc și le iubesc ca pe niște copii adevărați.

Dintre toate artele, aceea care face mai multe victime este, fără îndoială, literatura. Lucrul se esplică ușor. Ea e singura artă care nu cere nici o pregătire specială. Fără ucenicie și fără știință de carte poți, în voea cea bună, să te crezi poet; mai mult de cît atît — poți chiar să fii. — Cel mai mare, singurul poet într'adevăr genial pe care, l'am avut, n'a știut nici să citească nici să scrie, și ce uimitoare frumuseți n'a creat!

Și tot literatura ni înfățișează și cele mai violente cazuri de grandomanie, celebromanie și alte varietăți ale acestei curioase specii de pătimași. Bolnavii picturii, sau ai muzicii, de obicei sînt melancolici, aproape rezemnați. Ei par, bieții oameni, a-și zice: sîntem genii și-i natural să nu ne înțeleagă lumea; va veni însă o zi cînd toți vor îngenuchia smeriți în fața operei noastre; să așteptăm decî ziua aceea, cu răbdare și cu demnitate. Ș'așteaptă sărmanii, așteaptă și muncesc în tăcere, unii zugrăvind andaluze de lemn culcate în pajiști albastre, alții scriind de zor la melodii pe cari nimeni nu le cîntă.

Cu totul alt-fel ni se prezintă bolnavii literaturii. Aceștia sînt răi, gălăgioși și stricători în zbuciumările lor, aū perioade de furie, cînd spumegă, zbiară și dau să distrugă tot ce li se pare că 'mpiedecă sau întîrzie isbinda, deplina și obșteasca recunoaștere a meritelor lor închipuite. Ei nu se mulțumesc, ca ceilalți, să-și răsfețe 'n liniște păpușile lor de cirpe, ci se

năpustesc cu ură să stringă de gît pe toți copiii vii, din pricina cărora nu pot trăi și răzbate 'n vaza lumii «minunatele lor opere». Aici și armele sînt mai variate și mai ușor de mînuit. Cel mai rudimentar omuleț are la dispoziția lui două trei sute de cuvinte. Socotește, în cite chipuri le poate combina, și vei vedea cu cite sulii te poate ataca, la minie, micul răsvrătit. Pentru aceasta nu-î trebuie, cum prea bine știi, de cit un creion, o bucățică de hirtie ș'o gazetă ospitalieră — trei lucruri cari se găsesc deopotrivă de ușor.

Dar era de prevăzut că numărul bolnavilor o să sporească din ce în ce și că ziaristica noastră o să se pomenească odată ș'odată îmbicsită de pletora nenorociților acestora. Imbulzeala din ce în ce mai mare la ușile liceelor, atîtea speranțe legate de puterea unei biete diplome, apoi pripa în toate, munca de mîntuială, spoiala și sistemul tragerei pe sfoară în școală și 'n vieța de toate zilele, lipsa unei sănătoase dezvoltări a sentimentului datoriei, al cinstei și al sfintei iubiri de țară și de neam, goana vecinică după procopseala repede și fără multă bătae de cap, toate acestea și altele multe aú trebuit să prepare cu 'n cetul și să arunce pe drumuri, în cele din urmă, o tristă și îngrijitoare gloată de nevolnici intelectuali, de «boxeri» primejdioși — tulburători ai ordinii și ai gândirii neamului nostru.

Incapabili de muncă, amăgiți în așteptările lor, nefericiți aceștia apar în lume iritați, înrăiți, gata de zurbavă, văzînd numai vrăjmași în semenii lor, înveninîndu-se singuri și prefăcînd în ură necazul și propria lor neputință. La început încearcă să-și toarne indignarea 'n versuri. Și cîntă, blestemă și se tînguesc pe felurite coarde și sub cele mai sonore pseudonime, dar lumea-și vede de-ale ei și nimeni nu-î ascultă. Atunci și-aruncă lirile cu necaz. Din ori-ce bard răsare-un critic, și vai de cine-a cîntat un cîntec ș'a fost ascultat!

Îi urmăresc cu milă, și multe gînduri triste 'mî dau năbă-

dăioasele lor porniri de distrugere, copilăreștile lor revolte și scîrșniri de dinți. În definitiv, oamenii aceștia sînt și mai păcăliți, și mai nedreptățiți de cît se cred. Ar fi putut să facă o mulțime de lucruri bune pe lumea asta, ar fi putut trăi și ei o viață mai împăcată, mai plină, mai fericită. În loc să se amărască și să sufere pe-o pagină frumoasă ca de cine știe ce nenorocire căzută pe capul lor, ar fi putut să guste și ei, săracii, din înălțătoarele plăceri ale admirației și din curatele bucurii pe cari ni le dau izbînzile altora; căci nu se poate zice că e o stare sufletească mulțumitoare să fii vecinic îndirjit și rău și invidios, nici o socoteală de om întreg să-ți faci singur supărări și venin și spume la gură din chiar senin.

Cînd te gîndești că toți enervații și bătaioșii aceștia — dac' ar fi avut o creștere mai îngrijită, dacă s'ar fi ocupat cine-va mai de aproape de ei — ar fi putut deveni oameni de ispravă, folositori și lor și țării care-i hrănește, cînd te uiți la ei și-î vezi ce firavi sînt, și chirciți și pătimași, și 'n ce ape murdare umblă să-și pescuiască celebritatea, cum să nu te doară în suflet și să nu-ți fie jale de-atitea energii pierdute pentru neamul românesc, cheltuite în ură și în răutate, în loc să fie izvor de iubire, de lumină și de muncă bine-făcătoare.

A. VLAHUȚĂ.

GOLIA TICĂLOSUL

La Cahul, pe cîmpie, din marginea poenii
 Se 'ntinseră 'n coloane de luptă Moldovenii,
 Și-aveau cu ei pe Vodă, iubitul lor stăpîn.
 Iar Golia, el plecat-a din faptul dimineții
 Prin vale să-și răverse din lături călăreții
 Căci el avea să bată din coaste pe păgîn.

Iar cînd veni și vremea să urle 'n zare tunul,
 Mișcatu-s'au Romîni cu miile, ca unul —

O lamur'a Moldovei prin sutele de ani!
Dar Golia ticălosul alt gând avea cu soții,
Și 'n suliți ridicându-și căciulele cu toții
Lăsînd câmpia noastră trecură la dușmani.

O clipă stete Vodă cu inima trăsniță.
Intors apoi, strigat-a spre oastea 'nmărmurită,
Pe Golia arătîndu-l cu pumnii, cu-amîndoi:
«Oșteni ai țării mele! priviți-l cum se duce,
El vinde sfînta țară și vinde sfînta cruce,
Mă vinde, ticălosul, pe mine și pe voi!»

Cumplit se 'ntoarse Vodă cu 'ntreaga sa minie
Spre partea de-unde Golia venea cu dușmănie
Spre frații săi, în fruntea grozavilor Spahii.
Să dați fără de milă că-i inimă de fiară!
Să piar'acum pămîntul! Moldova-ne să piară,
Dar Golia 'ntiū de toate să piar'acum, copiii!

Și nu vedeau Romîni nici moartea cum le iese
În drum, și nici potopul de Turci ce-i încinsese,
Vedeau numai pe Golia, pe scosul lor din minți.
Și neputînd mai iute să-l stingă de pe lume
Rosteaū cu glasul urei becișnicul lui nume,
Prin gēmete scrișnite strivindu-i-l în dinți.

O, Golia, tu! Pindit-ai așa de-amară vreme!
Dar toate ale țării și plîngerî și blesteme
Ajungă-te de-apururi, și n'ai mai fi trăit!
Dar iată-le, pornite din suliți și din gură —
Smintițiū tăi la Cahul ciunește-aici căzură,
Căzuși și tu, mișele, tu cel ce i-ai smintit!

Călcaū Spahii 'n goană pe barba ta bătrînă,
Iar pumnii 'n loc de aur stringeaū în ei țărînă
Și 'n gură-ți s'adunase și sînge și pămînt,
Să 'nece 'n tine, Golio, mai repede suflarea!
Așa sfîrșit să aibă în veci de veci trădarea,
Iar corbiū fie-i preoți și-al lor gitlej mormînt!

Adînc în noaptea nopții și 'n iadul cel din urmă
 În care-al ernii viscol suflarea nu și-o curmă
 Nicî cînd, staî prinși în ghiață ai lumilor mișei :
 Grozavă li-e durerea, și vecinică li-e truda —
 De-a stînga țipă Cain, de-a dreaptă urlă Iuda
 Iar tu, tu goale Golio, te vaeți între ei !

G. COȘBUC.

BARITONUL POPOVICI

În seara de 13 Martie, baritonul Dimitrie Popovici, cunoscut mai mult în străinătate de cît la noi, a jucat cu trupa de operă romînă, *Rigoletto*, în fața unei săli entuziasmate de talentul și știința lui de a cînta.

Artistul ni se arăta pentru întăia oară pe scena noastră și publicul a putut apreția de astă-dată frumoasele lui însușiri dramatice, cu cari și-a făcut un nume atît de strălucit în lumea artistică europeană.

Glasul lui bărbătesc, de o amploare și de o căldură cu adevărat dramatice; jocul lui de scenă just și demn, de o rară sobrietate, elasticitatea vocii și siguranța accentului; fără afectații de nicî un fel, fără lungimi exagerate, fără cea mai mică abatere de la fraza muzicală, ci cu strictă măsură și exactitate în toate, profund și conștiincios,—și mai ales, dicțiunea lui atît de clară, în cît înțelegeam mai bine italiana în care cînta el, de cît limba romînească din gura celorlalți artiști, o romînească fie zis în treacăt, înspăimîntător de rea, cum n'am mai întilnit nicî în cel mai prost libret de operetă,—toate acestea ne-au făcut să auzim în seara aceea cea mai onestă și mai frumoasă interpretare a lui *Rigoletto*.

Numai văzînd și înțelegînd toate aceste mari calități ale lui Popovici, publicul nostru își va fi putut da seama de luminoasa-i carieră ce și-a făcut în ultimii 15 ani, carieră de artist mare în toată puterea cuvîntului — una din glôriile neamului nostru.

Auzindu-l, am priceput cum a putut fi el angajat în 1889, imediat după terminarea conservatorului din Viena, ca prim bariton al teatrului Imperial din Praga, unde interpretă timp de mai mulți ani toate rolurile de bariton din repertoriul italian, francez și mai cu deosebire german, și de unde apoi plecă și cîntă la Bayreuth, la Berlin, la München, în Rusia, în America, culegînd pretutindenî cele mai frumoase succese.

Iată pentru ce societatea bucureșteană aleasă i-a făcut adevărate

ovațiuni, iată de ce ne unim cu publicul nostru aducându-î astăzi prinosul admirațiunii noastre celei mai sincere și mai călduroase.

Sfîrșind nu putem, totuși, a nu ne exprima o părere de rău, care trebuie să fi trecut prin sufletul tuturor celor cari l'aû auzit în *Rigoletto*: mai curge-va oare mult timp până să ajungem a înțelege odată că artiștii ca Popovići ne-ar fi de un mare folos pentru opera noastră națională, — operă națională pe cale de a se stinge tocmai din pricină că n'am știut să-i dăm dezvoltarea necesară, și pe care o înlocuim astăzi cu o alta străină, subvenționată de noi?!...

A. COSTIN.

SFÎRȘITUL LUI KEMÉNY ISTVAN

Kemény István nu mai este! Și trebuie să ne îndeplinim o datorie și noi, cari prin *Semănătorul* nu puțin am contribuit la faima existenței sale născută-moartă, și să-i facem acum aci și cîte-va cuvinte de necrolog...

Cît de multă dreptate a avut Caragiale ca să procedeze cum a procedat în contra acestui Kemény István, urma a dovedit-o, mai strălucit de cît orî-ce argumentare ce, firește nici n'are cum să mai vină de-acu alt-fel de cît *pentru* cum se și cade în tot-deauna *după răsboiul*... Dacă Kemény István numai există, aceasta nu se datorește, în adevăr, de cît spaimēi pe care severa *Themis* singură a fost în stare a o insufla amoralilor lui plăsmuitori.

Căci, să ne închipuim un moment că s'ar fi urmat alt-fel, și Caragiale ar fi ascultat saû de sfatul de a supune cazul Kemény judecații unui juriu literar, celui recomandat, de pildă, de ilustrul Chițibuș de la *Adevărul*, saû s'ar fi împecat cu consolația aceluiaș deștept barbat că... tocmai aîdoma aû mai pățit-o și Molière și Shakespeare!.. Ce s'ar fi întîmplat? Ar fi murit Kemény István? De loc! Ar trăi și acum, așteptînd, — cum ne asigura unul din părinții lui sufletești, d. Al. Macedonsky, pînă chiar în momentul cînd a vĕđut și el că începuse a se cam îngroșa gluma, — așteptînd — zicea

— «senin și imperturbabil, în rafturile unei bibliotecii», ca «să-î vină rîndul să-și spună cuvîntul».

Acest rînd, firește, n'ar mai fi venit niciodată. Un juriu literar, a cărui sentință or-care — n'ar fi fost decît floare la ureche pentru plăsmuitorii lui Kemény, nu i-ar fi desarmat; ei ar fi continuat, tari și siguri de impunitate, să-și cînte cîntecul calomniei...

Și ce răsunset și ecoî putea să continue a avea acest cîntec în lumea noastră, din nenorocire așa de lesne de amăgit în chestiuni literare, aceasta s'a putut vedea pînă și din atitudinea pe care mare parte din pretinsa noastră «critică literară» gazetărească a păstrat-o atîta vreme, față de monstruoasă acuzare de plagiat adusă lui Caragiale.... N'am văzut oare, deunădi chiar pe unul din acești critici, mărturisind că, pînă chiar în ziua procesului, el nu putea de cît să creadă în realitatea acuzării de plagiat, și aceasta din cauză că... nu era *paleograf* ca să cunoască plămuirea probelor plagiatului, — a acelor probe pe cari noi, fără a fi de asemeni *paleografi* le-am dat de gol, pentru oricine a fost în stare să ne priceapă, de la prima vedere... Să nu fi fost teama de pedeapsă care a stors acuzatorului mincinos mărturisirea falșului, de sigur criticul în chestie *Censorul*, — cum iscălește, — *Secolului XX*, astăzi încă ar fi jurat pe ochii sîi că probele plagiatului *există* și «nimic nu le poate infirma» — vorbă ce de asemenea s'a ȃis și s'ar fi repetat, o, de cîte ori!... Și dacā «criticii literari» îmi erau de de aceștia, ce te mai puteai aștepta oare dela publicul cel mare, cel neținut a fi nici atit de puțin... *paleograf* cit criticii literari de pe la gazete?!...

Dar cînd a venit vorba despre un proces care se putea sfîrși, cum s'a și sfîrșit, cu trei luni închisoare, amendă și despăgubiri usturătoare, atuncî năprasnic încetā din viață Kemény István cel neexistent, iar plăsmuitorii lui pe rînd se bolnăvirā și dinșii de gripā cu accese nervoase...

Ne uitām în jurul nostru și cāutām să vedem incalte pe «illustrul poet al țerreî sēlle», pe îndrāsnețul Al. Macedonski,

patronul *in extremis* al «curagiosului Caion», al acelui Caion care, «fiind Adevărul, era Religia cea nouă, care, fiind Frumosul, era Esthetica cea nouă», care «Caion era pentru România, secolul XX!!!...» Ne uităm și nu-l mai vedem: a intrat în gaură de șarpe, cu toată ceata, cu *Forța morală*, cu rafturile și cu Kemény István cu tot...

S'a purificat atmosfera... Efect pe care nici un juriu literar și cu atât mai puțin o resemnare și consolare, după deșteaptă rețetă chițibușiană, n'ar fi putut să producă, cel puțin nu în aceeași măsură, nu atât de complet și de sdrobitor.

Așa, a murit Kemény István. Și — *quand on est mort, c'est pour longtemps*, zice francezul...

Fie acum ca acest *longtemps* să aibă pentru Kemény István și pentru *curagiosul* kemenyism întocmai înțelesul din vorba franțuzească!

I. G.

BLĂSTĂMUL TRĂDĂRII

B&U Cluj / Central University Library Cluj

Cu sfârmate catapulturi
Turnul muced stă 'nclinat,
Iar în poartă surii vulturi
Frintă și-au de mult aripa,
Stînd să cadă 'n toată clipa
Peste pragul fulgerat.

Insă 'n veci vor sta la poartă,
Că-i din cer blăstăm de veci.
Noaptea 'nvie-o oaste moartă,
Și-i de coifuri valea plină —
Fă o cruce și te 'nchină,
Călătorule, cînd treci.

Noaptea din ruini răsare
Tot castelul, precum fu.
Șanț și ziduri de-apărare,
Turnuri albe cresc de-odată,
O cetate 'nfricoșată
Unde-Agripa cuib avu.

Iar din văi un Prinț se sue
 Cînd e noapte, spre castel;
 E tăcere 'n cetățue,
 Dar stafiele pe coaste
 Repezi vin, o 'ntreagă oaste,
 Toți ai Prințului cu el.

Lupî ce cască largul gurii
 Aū pe coif, și parc'aū strîns
 Toate fiarele păduri.
 Sînt de-acei ce-aū stat în cale,
 Varro tu, oștirii tale
 Și-aū făcut pe-August de-a plîns.

Cînd ajunge la cetate
 Negrul Prinț al celor morți
 De trei ori cu pumnii bate
 Repede 'n arama porții,
 Scări aduc în grabă morții,
 Cu berbecii bat în porți.

Și-auđind cum vin barbarii,
 Ușa taîniții-o deschid
 Și trăsar legionarii;
 Ei din bărbî, din păr, cu mîna
 Iuți își scutură țărîna,
 Ies, aleargă, sar pe zid.

Sub un riū de creste roșii
 Albe coifuri strălucesc,
 Și 'n amestec furioșii
 Respingînd pe cei de-afară
 Cad și mor, se 'nalță iară,
 Rane fac, și le primesc.

Zăngăt însă n'are-arama
 Cînd se bate scut de scut,
 Tuba nu-și cunoaște gama;
 Fără zuzăt lancea sboară,
 Iar al spăzii-oțel doboară
 Cald și strălucind, dar mut.

Iar de-asupra lor cu spaimă
Luna se ascunde 'n nor,
Glas de bufnițe se 'ngaimă
Și, cu aripi speriete,
Lilieci sburind în cete
Se isbesc de coiful-lor.

«De-ați avea voi pace-odată
Voi ce vă luptați mereu!
Pacea însă nu vi-e dată,
Ca să știți în vecinicie
Dreapta Domnului minie
Și că-i unul Dumnezeu!

«Ceî trădați, ei dorm în pace!
Vouă-al morții dătător
Partea asta nu vi-o face!
Voi cînd ați văzut pe-o seamă
Că pe Crist cel mort îl chiamă
Martor al jurării lor,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«In nedreapta voastră ură
Vrînd să-i perdeți, ați făcut
Cu barbarii-o legătură.
Și-au venit pe-ascuns barbarii
Și-au perit legionarii
Ciți pe Crist l'au cunoscut.

«Noapte-a fost. Pe zid creștinii
Se luptă pentru 'mpărat;
Voi îns'ați deschis, hainii,
Toate porțile cetății —
Dreapta cumpăn'a Dreptății
Iat'acum s'a răsbunat.

«Ceî trădați, ei în morminte
Dorm în pace. Inșă voi
Vă luptați și-acu 'nainte
Cu oștirile chemate
Și de-apururi vă veți bate
Până 'n ziua cea de-apoi»

Ast-fel par'că într'una plinge
 Turnul oboșit și el
 De-a vedea tot morți și singe.
 Căci de veacuri vede 'ntr'una
 Noaptea cum aduc furtuna
 Morții-aceștia din castel.

Iar cînd ziua se revarsă
 Pier și ziduri și cohorti,
 Ruinată 'n deal și arsă
 Stă cetatea tristă 'n soare—
 Dar în roaptea următoare
 Vin din nou aceiași morți.

G. COȘBUC.

IN CÎMP

E în amiaz... Senin și liniște.

Din adîncul cerului curat se cerne 'n tot cuprinsul potop de raze arzătoare...; iar popușoiul de curînd mușuroit, își ciuciuiește frunzele pălite în semn de rugă de ploae...

Pe mijlocul răzorului, sub frunzarii înfipti în pămînt, se gîndăcește copilașul înfășat în catrință. În albia adăpostită, singurel, se joacă cu propriile-î minuțe, gîngurînd frumos.

Buzele lui, palide și arse se mișcă de parc'ar suge cu poftă.

Fața-î slabă și pîrlită, s'a brobonat de sudoare, iar inelușele de păr auriu i se tolesc pe fruntea micșorată, cuminte.

Un mînuchiu de raze dogoritoare, se furișează prin spărtura frunzarului uscat, stropindu-l cu foc...

Se svircolește ca pe jăratec...

A deschis ochisorii lui mari, lacrimoși; întoarce căpșorul și într'o parte și 'n alta, chiămînd drăguț și galeș: «ma-ma», «ma-ma»!

...Invelișul negru și aspru, desfăcut, lunecă binișor pe marginea albiei lăsînd drăguțul gol... E băețas... În plînsul ciudos și neîmpăcat, mișcă în aer minuțile și piciorușele slăbuțe, de parc'ar fi un bondăraș răsturnat pe spate și care se luptă de-a scăpare...

Incet, incet, albia se prăvale și micuțul cade pe brînci în țărna proaspătă a mușuroilor de păpușoiu..., și plînge: ma-ma...! S'a ostoiat...

A găsit capătul unui hluj tânăr tăiat de la prășit; îl duce tremurînd la gură și-l suges șgomotos...

*

În capătul răzorului, departe de copil, tinăra femeie, în sudorî, zo-rește să isprăvească de prășit...; se oprește o clipă... Inima-î bate să-î iasă din coș... Se razimă în coada sapei și ascultă cu băgare de samă...

Din spre spinișul mărginaș bucății, vine un țipăt de copil... Aleargă speriată într'acolo...

...În mijlocul unui furnicar, în prada mărunțului popor înfuriat, co-pilașul se svîrcolește tot într'un țipăt..., cerînd ajutor de scăpare!...

MARIOARA F.

DIN MUNȚII MARAMUREȘULUI

Pe culmile munților cari despart Ardealul de Bucovina și de Maramureș am petrecut și eu o vară întreagă. De multe ori îmi aduc aminte de frumuseța acelor cununî de munți, cari venind departe-dinspre apus din plăiurile Bicului se întîlnesc în unghiū cu șirul Carpaților Moldovei. Cînd era vreme frumoasă vedeam la stînga Pietrosul, cu creștetele lui de stîncă și cu turme de capre sălbatece — cel mai înalt pisc al acestui șir de munți — iar la dreapta Virful Omului cu piscul rotund ca o căpătină și cu locuri largi pe coamă ca și fratele său întru numire din șirul Bucegilor. La spate aveam Ineul cu vecinica zăpadă prin creștăturile întunecate ale văilor, iar în zare departe Toroiaga, piscul ce pare-o cetate și de-aceea se zice că acolo locuiesc zînele, Fărcăul și Tomnatecul, și mai departe ca niște piramide Ludova și Covirla. Iar în fund de tot cel din urmă munte pe unde se mai aud vorbe romînești, Păpădia și Lerul, care fac graniță poate celor din urmă firmituri de popor romînesc spre Miază Noapte, de-asupra Amlășului și a Făgărașului.¹ De aici în colo nu se mai văd prin munți ciobani cari să se înțeleagă între ei romînește; limba munților e cea polonă și rare-orî cea maghiară.

Cînd ne întîlnim noi cei din Ardeal cu ciobanii din Maramureș, aici pe creștetul munților, mai totdeauna facem horă. Maramureșenii sînt din născare cîntăreți ai cavalului, ca și țigani cîntăreți ai vioarei și Italienii ai cimpoiului, și sînt mari meșteri în doinitul din caval. Nu numai bărbații. Mai toate femeile, cite trăesc prin munți, cînd fac vre-o cale, ori torc din furca dela briū ori cîntă din caval. Minînd boii, saū mergînd pe lingă car, venind seara de la cîmp «moroșanca», cîntă din caval. Cîntă chiar mergînd călare. Și poate că aū mai mult element slav, decît noi, în cîntece, de-aceea doinele lor sînt și mai triste decît ale noastre.

¹) Două sate în comitetul Ung.

Ei aveau cavale și cîntău, iar noi jucam. Par'că îi ved și acum, pe acești «Țopî» sărînd — așa numim noi pe Maramureșeni pentru că poartă părul lung și retezat drept pe din jos de umeri. O, cînd se se luau la ceartă ai noștri cu ai lor: «ce bunătate de păr aveți» ziceau ai noștri în glumă, pentrucă cel dintîiu lucru ce făceau era să-și implinte minele amîndouă în pletosul cap al Moroșanului și să-l tragă la pămînt.

Era o moroșeancă puternică și tinăra, pe vremea aceea, păstoriță pe-acolo, care era vestită de cîntăreață cu cavatul.

Era în munte cu bărbatu-său, dar ea umbla prin păduri, singură cu caprele, iar el se ținea tot la gol pe creștete, că păștea boii. Imi aduc aminte de ea; pentru că am auzit-o și eu cîntînd o singură dată, și atunci a fost și cea din urmă doară cînd a cîntat biata moroșancă. Erau mai mulți ciobani, și bărbați și femei, adunați lingă un lac, pe lingă care de obicei pășteau hergheliile, și ascultau cîntecul cavatulului. Moroșanca nu era frumoasă, și nici nu vorbea limpede ci gîngăvind, dar era foarte voinică și veselă.

Am ascultat-o multă vreme, în urmă ciobanii a început să spue povești. Și nu știu cum a venit vorba despre lacul lingă care stam, că ar fi fără de fund. De-alt-fel, această credință o are poporul — nu numai al nostru — că toate lacurile cari n'au nici isvoare văzute nici loc de scursoare, sînt fără de fund, și că mori dacă încerci să le măsoři afunzimea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Și aici a încercat odată un cioban să măsoare lacul. S'a prins cu alții că va face-o, și și-au adus un brad căzut, iar el călare pe brad, a dat către mijlocul lacului cu o ață de care legase o piatră. Nu era nici un bătrîn între ei, ci tot numai băețandri, că nu l-ar fi lăsat să se ducă la moarte știută. A lăsat el ața în apă, și s'a tot dus, s'a tot dus piatra, și cînd a văzut ciobanul că tot nu dă de fund s'a speriat și a vrut să se întoarcă. Și a început apa să bolborosească și să fiarbă, și s'asvîrlă în sus, și zice că ar fi auzit ciobanul întrebînd de sub apă: Cine te-a pus să faci asta? Trage ața! Și a tras-o, și cînd a eșit ața toată, iacă, în loc de piatră era o căpățîna de cal! El a înlemnit de spaimă și s'a prins cu amîndouă minile de brad, și n'a mai avut putere să facă nici o mișcare. Și-a stat ca mort, iar cei de pe mal vîzînd că bradul stă pe loc un ceas două, și că omul de pe brad nu se mișcă, au fugit de frică spre stîna. Și-au spus și altora, și au venit să-l vadă, și l'au văzut tot așa. Și s'a făcut noapte și l'au lăsat tot acolo, căci nimeni nu îndrăznia, nu să sară în apă și să inoate pînă la el -- ferească Dumnezeu -- dar nici să-i ajute cumva, știe Dumnezeu cum, căci pusese necuratul stăpînire pe el și cum să te lupți cu necuratul? Și a stat toată noaptea acolo, dar spre zori s'a pornit vînt și l'a adus cătră mal. A eșit el în urmă, dar ai noștri se temeau să-l sprijinească de subsuori — că-i secase necuratul puterile — și nici să pue mîna pe el să-l rădice cînd a căzut, nici să-i întrebe ce-a fost și ce a auzit. Și a murit acolo. Iar cînd l'au găsit mort, și-au luat inima în dinți unii dintre ai noștri și l'au îngropat».

— Ba eū tot nu cred. Eū tot aș fi intrat după el ca să-l scap! zise moroșanca.

— Ehe! tra-tra-trat tu, zise povestitorul, imitându-ı glasul bilbit și provocînd ast-fel rîsul după o poveste care îi înfiorase. Cum să intri în împărăția necuratului? Și de ce să-l scapi, că tot acolo avea s'ajungă?

Unii credeaū, alții nu credeaū cu atita sfințenie, iar Moroșanca, după cit pricepeam eū, nu credea de loc, ori se făcea că nu crede și s'arăta voinică. Nu știū într'adevăr cum a fost, știū atita că Moroșanca a apucat să spue că ea e gata să treacă peste lac călare.

— Călare poți, adecă nu știū. Dar să-l măsoři de adînc e alta.

— Dar nici călare, zise altul.

Caii intraū în lac, mai ales pe partea din jos, că era sec, și steteaū acolo, apărîndu-se de muște. Și nici nu era mare lucru să-l treci, fie înot, fie călare, căci era mic: pe unde era mai lat să tot fi avut o sută de metri.

Și erau ciobanii împărțiți cu părerile. O să-l poată trece călare, n'o să-l poată. Unii nici nu voiaū să audă de vr'o încercare și se găteaū să plece, ca să nu-și ia pe suflet vr'un păcat, ori să fie dintre acei ce aū ispitit pe necuratul.

În urmă Moroșanca tot a încercat. A prins un cal, unul mai voinic, și a încălecat. L'a bătut cu călcîiele pînă ce-a intrat în apă și a început să înoate. Ciobanii se uitaū și cu mirare și cu frică, unii își făceau cruce, alții își închiseră ochii. Nu știū, dar cînd am văzut-o pe la mijlocul lacului, simțeam și eū o răcoare prin inimă. Trăisem între țărani și le-am prins superstițiunile. Știam că nu e nici o primejdie să măsoři lacurile, dar — drept să vă spun, n'aș fi îndrăznit să le măsoři.

În urmă a eșit la mal Moroșanca. Sănătoasă și voinică, și veselă tot cum a fost. Le dase povestea de minciună! Eū cred, că ar fi fost în stare chiar să măsoare lacul, intrînd a doua oară în apă.

Dar a trebuit să ne despărțim care încotro, ca să adăpostim turmele, căci se rădicase de cătră Pietrosul un nor care într'o clipă întunecase tot cerul. Noi cîți-va abia apucarăm să ajungem cu turma în pădure, cînd de-odată se porni o furtună întii cu grindină și viscol apoi cu ploae și cu fulgere mari. Dar a trecut repede.

A treia zi ne-a adus un cioban o veste nouă la stîna.

— Vezi dacă te pui cu necuratul! Trebuie să fie așa! Știi, că Moroșanca a trecut călare peste lac...

— Ei, și ce?

— Păi, a luat-o cui și-a dat sufletul! A trăsnet-o atunci, pe cînd a fost vreme rea și a îngropat-o stîncă.

Era adevărat! Biata Moroșancă, apucată de furtună, s'a adăpostit sub un colț de stîncă, și acolo a lovit-o trăsnetul, lăsînd-o moartă pe loc.

A fost o întimplare, se înțelege, căci putea fi trăsnită și fără să fi trecut lacul, dar iată cum întimplarea vine să întărească superstițiile poporului! Și păcat de așa femei, că așa de frumos cînta din caval.

RĂSPUNSURI

D-lui D. I. C. Loco. S'au spus mai bine, cu mult mai bine, de atitea ori, de atitia alții! Și totuși, dacă notele acestea ar fi trecut în adevăr prin inima d-voastră, dacă tristețea codrului desfrunzit, mirezmele dimineților, șopotul girlelor, singurătatea văilor, v'ar fi vorbit d-voastră de-a dreptul, iar nu prin interpreți, nu prin versurile lui Alexandri ș'ale lui Eminescu, poate că, din această atingere a propriului d-voastră suflet cu natura, ar fi tresărit un cîntec nou, la auzul căruia trebuie să bată mai tare inimile noastre, atunci cuvintele ar fi avut nu știu ce farmec de tinereță și timbru de sinceritate care ne-ar fi făcut să v'ascultăm cu drag și să nu ne întrebăm: Unde am mai auzit noi asta? De miî de ani cîntă privighitorile același cîntec, și cu toate astea în fie-care tril ce flueră în frunziș, ca'n fie-care floare ce se deschide la lumină, e o notă nouă, o licărire proaspătă de viață și de frumuseță — un nou subiect de poezie. (Aici prin cuvîntul *poezie* nu înțelegem exprimarea prin vorbe a unui sentiment, ci starea aceea quasi-hipnotică a sufletului nostru mișcat până la exaltare, muta, cucernica posternare a întregii noastre lumi de gînduri și de simțiri, în fața măreției divine a frumosului.) Ele nu știu — draguțele privighitori — că noi le ascultăm; și ce bine e că nu citesc ce scriu poeții de ele și de cîntecul lor!

D-lui. Cr. Iași. Să v'atîrnați «lira'n cuiu?...» Credeți c'o aveți? Dacă'n adevăr e o liră aceea din care scoateți ast-fel de sunete, spînzurați-o fără nici o grijă, și căutați a vă întrebuița timpul mai cu priință în alte direcții.

D-lui C. V. Craiova. De ce credeți că numai de cit trebuie să fie cine-va «rău», pentru ca, citind versurile d-voastră, să nu vă răspundă? De ce să vă deprindeți a judeca pe oameni numai după foloasele pe cari vi le-ar putea aduce? Atît în ce privește scrisoarea. Cit despre cele «trei manuscrise» pe cari ni le trimeteți

Una salus—nullam sperare salutem!

D-lui R. D. în Br. «Drăguța primăvară?...» Nu. O, nu. Primăvara numai drăguță nu-î. Ea e puterea uriașă, măreață, care schimbă fața lumii, ea este palpitatea robustă a pămîntului deșteptat de sărutarea soarelui la o viață nouă, este seva care se ridică 'n ramuri, torentul de tinereță și de vigoare proaspătă ce 'mprăstie 'n aer nu știu ce parfum indefinit, misterios, și totuși așa de străbătător, că te 'ncălzește și te 'nviorează ca o băutură bine-făcătoare—sînt miliardele de flori și de fluturi ce 'mpodobesc firea, este farmecul sfînt al unui început de iubire, este spălarea cerului, primenirea tuturor formelor, scînteierea tuturor culorilor, beția tuturor vietăților. «Primăvară» d-voastră cu «*Plugușorii'n brazdă*», cu «*greerușii'n iarbă*» și cu alte diminutive de acestea veștede și aruncate la gunoii, nu ne spune nimic.

D-nei E. L. Bîrlad. Cum puneți d-voastră chestia, nu mai încapе vorbă că aveți dreptate. Dar nu vă sfătuim să le publicați în volum. Mai bine, cu banii aceia, cumpărați lină și împlețiți ciorapi pentru copiii săraci. Nu uitați că ni-ați cerut o povată sinceră. Să credeți că e din toată inima, și gîndul acesta mi-a venit în mod firesc, citind poezia d-voastră «*Orfani*» cu acei copilași cari umblă iarna desculți

*Cerșind la uși străine
Un codru de pîine....*

RED.